

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

٢٥٠٧٣

۱۳۷۸ / ۳ / ۲۹

دانشگاه تربیت معلم
دانشکده علوم تربیتی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته برنامه ریزی درسی

موضوع

تحلیل محتوای کتاب دامپروری رشته کشاورزی
شاخه آموزش فنی و حرفه ای نظام جدید آموزش
متوسطه براساس حیطه شناختی هدفهای آموزشی علوم و دیگران

استاد راهنما: دکتر رضا محمودی

استاد مشاور: دکتر ولی الله فرهاد

پروفسور: احمد رضا میرزاییان دهکردی

تیرماه ۱۳۷۷

۲۵۰۷۳

بسمه تعالی

دانشگاه تربیت معلم

دانشکده علوم تربیتی

این پایان نامه تحت عنوان: «تحلیل محتوای کتاب دامپروری رشته کشاورزی شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای نظام جدید آموزش متوسطه براساس حیطه شناختی هدفهای آموزشی بلوم و دیگران» به منظور دریافت مدرک فوق لیسانس علوم تربیتی در رشته برنامه ریزی درسی توسط آقای احمدرضا میرزائیان دهکردی تهیه و تدوین شده است، در جلسه مورخ ۷۷/۴/۱۳ در حضور هیات داوران پس از دفاع با نمره ۱۷ و درجه بسیار خوب مورد قبول قرار گرفت.

هیات داوران:

استاد راهنما: دکتر رضا محمودی

استاد مشاور: دکتر ولی الله فرزاد

استاد عضو: دکتر حسین تابان

استاد عضو: دکتر محمد رضا بهرنگی

مدیر گروه و نماینده شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم تربیتی دکتر مصطفی عسگریان

چکیده تحقیق :

موضوعی که در این تحقیق بررسی میگردد عبارتست از « تحلیل محتوای کتاب دامپروری رشته کشاورزی شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای نظام جدید آموزش متوسطه براساس حیطه شناختی هدفهای آموزشی بلوم و دیگران » و سعی گردیده با توجه به اصول، مفاهیم، اصطلاحات، تعاریف موجود در کتاب، هدفهای رفتاری شناسایی شود و سپس این اهداف در هر یک از سطوح حیطه شناختی طبقه بندی گردد. از این روش تحقیق انتخابی از نوع « تحلیل محتوا » است .

همچنین در این تحقیق جامعه آماری و نمونه آماری یکی می باشد و آن مفاهیم، اصول، تعاریف، اصطلاحات موجود در کتاب دامپروری رشته کشاورزی شاخه آموزش فنی و حرفه ای سال دوم نظام جدید آموزش متوسطه (۱۳۷۳) می باشد که توسط وزارت آموزش و پرورش تألیف و منتشر گردیده است .

همانطور که گفته شد در این تحقیق اهداف رفتاری شناسایی و استخراج و در سطوح مختلف حیطه شناختی طبقه بندی میگردند ، لذا ابزار جمع آوری اطلاعات جدول « هدف محتوا » می باشد و روش آماری مورد استفاده ، روش فراوانی درصدی می باشد که از روشهای آمار توصیفی برای توزیع یک متغیری است .

نتایج حاصل از تحقیق نشان میدهد که بر سطوح خاصی از حیطه شناختی مخصوصاً دانش تأکید بیشتری شده است و بعضی سطوح مثل کاربرد اصلاً توجه نشده است و به بعضی از سطوح کمتر توجه شده است . و این موجب میگردد که محتوا به طرف مطالب حفظی سوق داده شود و سلسله مراتب یادگیری را با مشکل روبرو سازد . به عبارت دیگر نتایج نشان میدهد که کاربرد سطوح پائین حیطه شناختی در برنامه ها بطور افراطی مورد تأیید مؤلفان کتابهای درسی قرار گرفته است و قسمت اعظم محتوا جهت تحقق بخشیدن به قلمرو محدودی از هدفهای شناختی تنظیم یافته است .

تقدیم به همسرم که در این راه

همواره مشوق و یاورم بود.

تقدیر دکتر:

اینک که دوره کارشناسی ارشد را در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم تهران به پایان می‌رسانم. لازم می‌دانم که از جناب آقای دکتر رضا محمودی استاد گرانمایه این دانشگاه که طی تحصیل اینجانب در این دانشکده به ویژه در به ثمر رساندن این پایان نامه راهنمای من بودند سپاسگزاری نمایم.

همچنین زحمات جناب آقای دکتر ولی الله فرزاد که با راهنمایی های ارزنده و نظرات اصلاحی، امکان تدوین هر چه بهتر این پایان نامه را فراهم آوردند موجب کمال امتنان است.

پیشگفتار :

نظامهای تعلیم و تربیت ، با توجه به وضعیت جوامع حالتهای گوناگون بخود می گیرند که این حالتها معلول جهان بینی و فرهنگ و تمدن آن جامعه است . از طرف دیگر این نظامها پویا می باشند یعنی در اثر تحول اجتماعی و تحول علوم و تکنولوژی تغییر می یابند .

با پیشرفت علوم و تکنولوژی و پیچیده شدن جوامع برای انتقال اطلاعات ، نیاز به روشهای جدید آموزشی است . به عبارت دیگر وظیفه و مسئولیت مهم امروز نسبت به گذشته سنگین تر شده است بطوریکه ، با روشهای سنتی نمی توان جامعه را به سوی تحول و پیشرفت سوق داد و یا با طرز فکر گذشته به یادگیرنده و تربیت او نگاه کرد .

حال با این وصف آیا معلمان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت توانسته اند امکانات مطلوب یادگیری و یا زمینه شکوفایی استعداد یادگیرندگان را فراهم کنند ؟ آیا تجارب حاصل از مدرسه با تجارب واقعی زندگی یادگیرندگان متناسب است ؟ آیا به نیازهای یادگیرندگان توجه می شود ؟ آیا طراحی آموزشی و نحوه ارائه مطالب براساس شناخت و انگیزه یادگیرندگان صورت می گیرد ؟ اگر پاسخ به این سئوالات منفی است ، باید در عملکرد خود در آموزش تجدید نظر نمائیم .

ما باید در فعالیتهای آموزشی با توجه به پیشرفت علوم و فنون به این باور برسیم که وظیفه ما ، در فرایند تعلیم و تربیت ، تنها انتقال واقعیتهای علمی نیست ، ما باید موقعیت مطلوب یادگیری را فراهم کنیم ، ما باید چگونه اندیشیدن و چگونه آموختن را به یادگیرندگان بیاموزیم . به عبارت دیگر اگر ما روش آموختن را به یادگیرنده بیاموزیم و با سازماندهی درست محیط آموزشی ، زمینه تجارب و فعالیتهای آموزشی را فراهم سازیم ، یادگیری خود به خود صورت خواهد گرفت .

از این رو مبادرت به تحقیق دربارهٔ طبقه بندی هدفی رفتاری کتاب دامپروری سال دوم نظام جدید آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه ای در سطوح حیطهٔ شناختی طبقه بندی بنوم گردید و هدف این کوشش تهیه یک طبقه بندی آموزشی برای مقاصد نظام آموزش و پرورش می باشد. از این طبقه بندی انتظار می رود که به معلمان و مربیان پژوهشگران که با ارزشیابی سر و کار دارند یاری دهد تا در بحث پیرامون چگونگی تدوین کتاب دقت بیشتری از خود نشان دهند.

استفاده از این طبقه بندی به برنامه ریزان درسی در مشخص کردن اهداف یاری می دهد، بدنبال آن طرح ریزی تجارب یادگیری و تدارک تدابیر ارزشیابی را از سوی آنان آسان تر می سازد، پرورشکاران را در شناسایی رفتارهایی که در مجموعه خاصی از طرحهای پرورشی مورد تأکید است کمک می کند. در خاتمه حمد و سپاس می گویم خداوند را که به من توفیق اندیشیدن در این موضوع را عنایت فرمود و با تشکر از همه حقیقت جوینان و دانش پژوهان و قدردانی از اساتید گرامی آقایان دکتر محمودی و دکتر فرزاد که با رهنمودها و پیشنهادهای خود مشوق نگارنده بوده و همچنین با ایراد نکته ها و ابراز نظرات خود در با ارزش تر کردن این تحقیق مرا یاری نمودند.

واز آنجا که حاصل مطالعه و اندیشه و تجربه یک فرد عاری از نقص نیست، با اینحال امیدوارم نتایج این تحقیق بتواند مورد استفاده سایر محققین قرار گیرد.

به امید رحمت الهی و توفیق جویندگان حقیقت

احمد رضا میرزائیان

اسفند ۱۳۷۶

« فهرست مطالب »

صفحه

عنوان

* فصل اول : طرح تحقیق

۱	مقدمه
۳	۱-۱: بیان مسئله
۴	۱-۲: اهداف کلی تحقیق
۴	۱-۳: سئوالات تحقیق
۵	۱-۴: اهمیت و کاربرد تحقیق
۷	۱-۵: خصوصیات کتاب مورد تحقیق
۸	۱-۶: تعریف عملیاتی واژه ها واصطلاحات

* فصل دوم : سابقه تحقیق

۱۲	مقدمه
۱۲	۲-۱: بحث هدف در تعلیم و تربیت
۱۴	۲-۲: ضرورت و اهمیت تعیین وتنظیم اهداف در تعلیم و تربیت
۱۵	۲-۳: تعریف هدف
۱۷	۲-۴: عوامل موثر در تعیین هدفهای تربیتی
۲۱	۲-۵: تعیین اولویت اهداف
۲۲	۲-۵-۱: اصول وچگونگی انتخاب و بیان اهداف
۲۳	۲-۵-۲: تبدیل اهداف به یکدیگر

۲۵	۲-۵-۳: تغییر پذیری هدف
۲۵	۲-۵-۴: هدفهای رفتاری و مشخصات آن
۲۶	۲-۵-۵: نظرات موافق و مخالف و انتقاد از هدفهای رفتاری
۲۹	۲-۵-۶: نتیجه گیری از بحث هدفهای آموزشی
۳۰	۲-۶: طبقه بندی هدفهای تربیتی
۳۰	۲-۶-۱: حوزه شناختی
۳۴	۲-۶-۲: حوزه عاطفی
۳۵	۲-۶-۳: حوزه روانی - حرکتی
۴۱	۲-۷: تاریخچه پرورش دام و طیور
۴۴	۲-۸: بیان پژوهش های انجام شده

* فصل سوم: روش و مراحل اجرایی تحقیق

۵۱	مقدمه
۵۱	۳-۱: روش تحقیق
۵۲	۳-۲: جامعه آماری
۵۲	۳-۳: نمونه آماری
۵۲	۳-۴: روش جمع آوری اطلاعات
۵۴	۳-۵: روش آماری
۵۴	۳-۶: چگونگی تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده

* فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۵۷	مقدمه
۵۷	۴-۱: هدفهای آموزشی کتاب
۵۸	۴-۲: یافته های تحقیق
۶۹	۴-۳: نتایج حاصل از تحلیل محتوا
۷۱	۴-۴: طبقه بندی هدفهای سطح دانش در زیر مقوله های آن
۸۷	۴-۵: نتایج حاصل از تحلیل سئوالات

* فصل پنجم: خلاصه نتیجه گیری و پیشنهادات

۹۰	مقدمه
۹۰	۵-۱: یافته های تحقیق به صورت مقایسه ای
۹۳	۵-۲: پاسخ به سئوالات تحقیق
۹۴	۵-۳: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق و نتیجه گیری
۹۷	۵-۴: منایسه یافته های تحقیق با یافته های دیگران
۹۸	۵-۵: محدودیتهای موضوع تحقیق
۹۹	۵-۶: پیشنهادات

* خلاصه تحقیق

۱۰۸	* فهرست منابع
-----	---------------

« فهرست جداول »

صفحه	عنوان
۵۵	جدول ۱-۳: جداول تحلیل محتوای کتاب دامپروری در سطوح حیطة شناختی
۵۹ - ۶۸	جداول تحلیل اهداف رفتاری کتاب دامپروری در سطوح حیطة شناختی
۶۹	جدول ۱-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری به صورت درصد فراوانی
۷۳	جدول ۲-۴: طبقه بندی هدفهای رفتاری سطح دانش در زیر سطحهای آن
	جدول ۳-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری سطح دانش به صورت درصد فراوانی در زیر
۷۴	مقوله های آن
۷۷ - ۸۶	جداول تحلیل سئوالات کتاب دامپروری در سطوح حیطة شناختی
۸۷	جدول ۴-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی سئوالات در سطوح حیطة شناختی
	جداول ۴-۵: مقایسه نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری و سئوالات در سطوح حیطة شناختی
۹۱	

« فهرست نمودارها »

صفحه	عنوان
۲۰	نمودار ۱-۲: جریان انتخاب و تنظیم هدفهای آموزشی
۳۸	نمودار ۲-۲: سطح های طبقه بندی در حیطه شناختی
۳۹	نمودار ۲-۳: سطح های طبقه بندی در حیطه عاطفی
۴۰	نمودار ۲-۴: سطح های مختلف اهداف آموزشی در حیطه روانی - حرکتی
۷۰	نمودار ۱-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری به صورت نمودار ستونی
	نمودار ۲-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری سطح دانش در زیر مقوله های آن به صورت ستونی
۷۵	
	نمودار ۳-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری سطح دانش در زیر سطح های آن به صورت ستونی
۷۶	
	نمودار ۴-۴: نتایج حاصل از طبقه بندی سوالات در سطوح حیطه شناختی به صورت ستونی
۸۸	
	نمودار ۴-۵: مقایسه نتایج حاصل از طبقه بندی هدفهای رفتاری و سوالات در سطوح حیطه شناختی
۹۲	به صورت ستونی

فصل اول :

طرح تحقیق

«تعلیم و تربیت را می توان فعل وانفعالی میان دو قطب سیال معلم و شاگرد دانست که با طرح و نقشه خاصی و پیروی از اصولی در پی رسیدن به هدفهای خاصی است.» (هوشیار ۱۳۳۱ - ص ۸). در این فعل وانفعال برنامه وسیله تربیت ، معلم عامل تربیت یا کاتالیزور و دانش آموز هدف تربیت است . بنابراین تمام هدفهای تعلیم و تربیت به صورت مستقیم در خدمت دانش آموز قرار می گیرد . هدفها در واقع مقصد نهایی تعلیم و تربیت یا نتایج را مشخص می سازد که انتظار می رود از اجرای یک برنامه آموزشی ، بتوان آن نتایج را در رفتار یادگیرنده مشاهده نمود . (کیامنش - ۱۳۷۵)

برای بیان هدفهای آموزشی به صورتی واضح و روشن چندین دلیل ارائه شده است . از جمله این دلایل می توان به سه دلیل عمده که توسط می گر^(۱) (ترجمه زنگنه و شمشیری - ۱۳۵۸) ارائه شده اشاره نمود . می گر معتقد است که :

۱ - بیان هدفها به صورت روشن و مشخص یک مبنای دقیق و قابل استفاده برای انتخاب یا طراحی مواد و وسایل آموزشی ، محتوی آموزش و روشهای آموزشی فراهم می سازد . روشن بودن هدف به برنامه درسی ، تهیه کننده محتوی درس و معلم جهت می دهد ؛ تا فعالیتهای خود را حول محور هدفهای تعیین شده سامان دهد . مثلاً معلم با استفاده از هدفهای آموزشی بیان شده می تواند مراحل مختلف تدریس خود را هماهنگ با بازده های مورد انتظار طراحی و به اجرا در آورد .

۲ - از طریق بیان دقیق هدفها می توان دریافت که هدفها تحقق یافته اند یا خیر . می گر آزمونها یا انتخابات را در مسیر یادگیری به منزله ایستگاههای بین راه می داند که به معلم و شاگردان نشان می دهند که به هدفها رسیده اند یا خیر .